

UDENRIGSMINISTERIET

Samrådsspørgsmål K om den historiske udredning til besvarelse den 13. marts 2019

Til:
Udenrigsministeren
Enhed:
JTK
Dato:
11-03-2019
Sag: 2019 - 993

TALEPUNKT

Tak for indkaldelsen til samrådet og tak for ordet.

[Indledning om udredningens konklusioner]

Inden jeg besvarer samrådsspørgsmålet, vil jeg gerne indlede med nogle få generelle bemærkninger om sagen.

I maj 2016 blev et politisk flertal enige om at iværksætte en uvildig udredning af det historiske forløb i forbindelse med Danmarks deltagelse i krigene i Kosovo, Irak og Afghanistan.

Formålet var at se på den politiske baggrund for at gå i krig og blive klogere på erfaringerne.

Nu hvor udredningen er blevet offentliggjort, synes jeg, vi kan konkludere, at vi heldigvis også er blevet klogere.

Forskerne bag udredningen har leveret et grundigt arbejde og medvirket til, at de tre historiske forløb er velbelyste og velbeskrevne for eftertiden.

Det er samtidig værd at bemærke, at der ikke er tale om en juridisk undersøgelse, men altså om en historisk udredning, der kortlægger beslutningerne om de tre krigsindsatser.

Og lad mig så gå over til at besvare selve samrådsspørgsmålet.

[Besvarelse af samrådsspørgsmål vedrørende Irak-krigen]

Der spørges for det første til, hvad jeg mener om – og jeg citerer – ”at der blev givet mangelfulde og fordrejede oplysninger til Folketinget op til Irak-krigen?”

Lad mig indledningsvis sige, at udredningen i mine øjne indeholder en balanceret gennemgang af forløbet omkring Irak-krigen.

Og jeg konstaterer, at både den daværende statsminister og udenrigsminister har bidraget til udredningen og også efterfølgende udtalt sig om udredningens konklusioner.

Det er konklusioner, som er blevet udlagt på forskellige måder. Både af udvalgsmedlemmer omkring bordet hér i dag og af de daværende ministre.

Uenighederne om Irak er velkendte. Debatten har strakt sig over mange år. Og den vil givetvis fortsætte. Derfor er det også kun

naturligt, at der er forskellige holdninger til udredningens konklusioner.

I forlængelse heraf vil jeg gerne slå fast, at jeg ikke ser det som min opgave hér i dag at gå ind i en detaljeret diskussion og vurdering af en tidligere regerings håndtering af et forløb, der fandt sted for knap 16 år siden, og som jeg ikke selv var en del af.

Jeg er mere optaget af den fremadrettede opfølgning, som jeg skal komme tilbage til om lidt.

Om det bagudrettede vil jeg derfor blot sige følgende:

Udredningen indeholder en balanceret gennemgang af forløbet op til deltagelsen i Irak, som føjer sig til snart mange års intens debat om Irak-krigen.

Man kan konstatere, at forskerne i rapporten på den ene side gør op med nogle af de myter, der ofte er blevet forbundet med Irak-krigen. F.eks. svarer forskerne afvisende på det meget omdiskuterede spørgsmål, om den daværende danske regering talte usandt om eksistensen af masseødelæggelsesvåben i Irak.

Forskerne mener også, at der var generel overensstemmelse mellem de overvejelser, regeringen gjorde sig bag lukkede døre, og hvad den meddelte Folketinget og Det Udenrigspolitiske Nævn.

På den anden side henviser forskerne til eksempler på, at regeringen efter deres mening ”strammede” oplysningerne.

Begge dele kommer til udtryk i følgende sammenfatning fra forskerne – jeg citerer:

”Endvidere har spørgsmålet været rejst, om den danske regering talte usandt om eksistensen af masseødelæggelsesvåben i Irak. Svaret på det spørgsmål er afvisende. Regeringen byggede på FEs trusselsvurderinger, hvori det blev antaget, at Irak havde masseødelæggelsesvåben. Alle troede de fandtes, men måske overdrev regeringen oplysningernes troværdighed, ligesom der er eksempler på, at regeringen strammede oplysningerne.” Citat slut.

Det er ikke op til mig at fælde dom over forskernes konklusioner. Jeg vil blot henvise til, at den daværende udenrigsminister, Per Stig Møller, i et interview har udtalt, at der er begået fejl, når man læser afsnittet om ”stramning” af oplysninger i udredningen, og at det er beklageligt, hvis der er sket et skred i formuleringerne uden grund, så man har givet en anden fornemmelse end den, man egentlig ville give.

Når det gælder tidligere beskyldninger, om at den daværende regering ligefrem skulle have vildledt Folketinget til at gå i krig, er det derimod efter den nuværende regerings opfattelse ikke beskyldninger, der bliver underbygget af udredningen.

Men igen: Jeg er helt med på, at der har været – og fortsat vil være – forskellige politiske holdninger til Irak-forløbet.

[Om udredningens anbefalinger]

Så spørges der til, hvad jeg mener om udredningens fire fremadrettede anbefalinger.

Lad mig starte med at gentage, at udredningen i mine øjne udgør et værdifuldt bidrag til forståelsen af, hvordan skiftende regeringer har truffet beslutninger om at gå i krig.

Udredningen er også en vigtig anledning til at bekræfte og understrege betydningen af et tæt og fortroligt samarbejde mellem Folketinget og den til enhver tid siddende regering i de her situationer.

Og jeg vil gerne – på regeringens vegne – igen slå fast, at enhver beslutning om dansk udsendelse sker efter nøje overvejelse og

behørig inddragelse af relevante myndigheder og ikke mindst Folketinget for at sikre størst mulig demokratisk forankring.

Det er ikke beslutninger, som tages let.

Regeringen vurderer løbende om og hvordan, man kan styrke inddragelsen af Folketinget – inden for ansvarsdelingen mellem regering og Folketinget.

Regeringen er i den sammenhæng meget opmærksom på, at den uformelle kontakt med regeringsordførere og oppositionspolitikere aldrig må eller kan erstatte den formelle behandling i Folketinget og i Det Udenrigspolitiske Nævn.

Udredningen og dens anbefalinger har også været en naturlig anledning for regeringen til at se på beslutningsprocesserne, når vi udsender danske militære bidrag. Og til at spørge os selv, om der er noget, vi kan gøre anderledes og bedre fremover.

Og jeg vil gerne fremhæve to områder, hvor regeringen i lyset af udredningens hovedkonklusioner og anbefalinger gerne vil styrke indsatsen. Begge områder lægger sig tættest op ad anbefaling nr. 2 og 3.

[1. Tættere inddragelse af Det Udenrigspolitiske Nævn]

Det handler for det første om en tættere inddragelse af Det Udenrigspolitiske Nævn.

Inddragelsen af Det Udenrigspolitiske Nævn skal både være - og blive oplevet som - mere end ”minimalistisk”.

Hér synes jeg dog også det er vigtigt at bemærke, at anbefalingerne er baseret på læren fra Kosovo-, Irak- og Afghanistan-krigene, altså operationer, der ligger mange år tilbage. Over tid har der udviklet sig en mere udbygget praksis for at involvere Nævnet.

Når det er sagt, vil regeringen gerne alligevel se på mulighederne for fremover at inddrage Nævnet endnu tættere og tidligere i situationer, hvor det kan være relevant.

Som eksempel på en tidlig inddragelse kan senest nævnes det danske militær bidrag til Operation Barkhane i Sahel, hvor regeringen har haft mulighed for at rådføre sig med Nævnet på et meget tidligt tidspunkt i forhold til fremsættelse af beslutningsforslag.

I lyset af udredningens anbefalinger om styrket erfaringsopsamling vil regeringen fremover også i endnu højere grad bestrebe sig på at dele erfaringer med Nævnet om større danske militære indsatser.

Operation Barkhane er et eksempel på en udsendelse, hvor regeringen vil sørge for at give Nævnet en status undervejs i udsendelsen. I andre tilfælde kan man forestille sig, at erfaringsdelingen med Nævnet vil ske efter udsendelsen er afsluttet.

[2. Tværgående styrkelse af regeringens interne kapacitet]

Det andet område, hvor regeringen vil styrke indsatsen, gælder regeringens interne forberedelse af beslutninger om militær deltagelse.

Regeringen er i færd med at vurdere forskellige muligheder for på tværs af de mest berørte ministerier – Udenrigsministeriet og Forsvarsministeriet – at styrke kapaciteten til at sikre, at erfaringer fra og evalueringer af Danmarks militære engagementer mere systematisk inddrages, når der planlægges nye danske indsatser.

Det er regeringens forventning, at det vil kunne bidrage til et mere fyldigt informationsgrundlag op til beslutninger om militær deltagelse. Og så vil det i øvrigt også kunne understøtte en så tæt inddragelse af Det Udenrigspolitiske Nævn som muligt.

Overvejelserne er ikke afsluttede endnu, men jeg vil naturligvis holde Folketinget orienteret om de tiltag, der sættes i værk.

Udredningens to andre anbefalinger handler om henholdsvis kommunikationsvejene mellem regering og Folketinget og om principper for prioritering af danske militær deltagelse.

Der er tale om væsentlige punkter til fælles refleksion, men efter regeringens opfattelse ikke punkter, der giver anledning til konkrete opfølgningsskridt nu og hér.

Kommunikationsvejene – både de formelle og uformelle – mellem regering og Folketing er allerede velkendte og velfungerende. Uformelle kontakter og dialog er som bekendt en vigtig del af det politiske arbejde. Det afgørende er at sikre, at den uformelle kontakt med regeringsordførere og oppositionspolitikere aldrig kommer til at erstatte den formelle behandling i Folketinget og i Det Udenrigspolitiske Nævn. Det er Regeringen meget opmærksom på.

Og med hensyn til principperne for militære udsendelser, så er det i den nuværende sikkerhedspolitiske situation yderst vanskeligt at forudse, hvilke udfordringer Danmark og vores partnere står overfor om bare 2, 3, 4 år. Jeg tror derfor næppe, at det vil være muligt at fastlægge mere håndfaste og langsigtede principper for prioriteringer af militære engagementer, end de prioriteter, som enhver regering allerede har med i sit regeringsgrundlag og i den til enhver tid gældende udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategi.

[Afslutning]

Her til sidst vil jeg blot gerne gentage, at den historiske udredning udgør en vigtig anledning til at bekræfte og understrege betydningen af et tæt og fortroligt samarbejde mellem Folketinget og den til enhver tid siddende regering, når der skal træffes beslutninger om at udsende danske militære styrker.

Der må på den ene side ikke være tvivl om, at det er regeringen, som fører Danmarks udenrigspolitik, og at det er regeringen, der inddrager Nævnet i regeringens overvejelser.

Men der må heller ikke være tvivl om, at regeringen fuldt ud anerkender og respekterer Det Udenrigspolitiske Nævns rolle i de situationer.

Beslutninger om at sende danske kvinder og mænd til verdens brændpunkter er nogle af de tungeste, vi kommer til at tage som politikere.

Vi skal løbende sikre en grundig forberedelse af beslutningerne og altid bestræbe os på en åben og tæt inddragelse af Folketinget og Nævnet.

Krigsudredningen har ydet et værdifuldt bidrag til dén fælles bestræbelse. Jeg håber, at vi sammen kan følge op med en konstruktiv og fremadrettet drøftelse af udredningen hér i dag.

Tak.